

TURHAL TİCARET VE SANAYİ ODASI

SERACILIK SEKTÖRÜ

ARAŞTIRMASI

SERACILIK SEKTÖRÜ ARAŞTIRMA ÇALIŞMASI

ANTALYA TARIM FUARI VE SERA BİLGİLENDİRME İNCELEME PROGRAMI

Odamız Üyelerinin sektörlerinde meydana gelen değişiklikleri ve yenilikleri yakından izleyebilmeleri için düzenlediğimiz fuar ve inceleme gezilerine ara vermeden devam ediyoruz. Türkiye'nin en büyük tarım fuarları arasında gösterilen Growtech Eurasia Uluslararası Sera, Tarım Ekipmanları ve Teknoloji Fuarı (Growtech Eurasia Antalya 2017), 30 ülkeden 800 firmanın katılımıyla gerçekleştirildi.

Bu yıl 17'ncisi düzenlenen Growtech Eurasia Antalya 2017, Antalya Expo Center'da 50 bin metrekare alanda ABD, Afrika, Asya ve Avrupa kıtalarından 30 ülkeden 800 firma katılımıyla kapılarını ziyarete açtı. Çin'den ABD'ye, İsveç'ten Kamerun'a, Mısır'dan Rusya'ya, İtalya'dan İsrail'e kadar birbirlerinden binlerce kilometre uzaklıktaki tarım sektörü temsilcileri, 4 gün süreyle Antalya'da tarım ekipmanlarını sergileme imkanı buldu. Odamızda fuara 38 kişilik bir grup ile katılım sağladı. Fuara oda üyelerimizin yanı sıra Tokat G.O.P Üniversitesi Turhal Meslek Yüksek Okulu Öğretim Görevlileri, Gıda, Tarım ve Hayvancılık İlçe Müdürlüğü çalışanları, meclis üyelerimiz ile çiftçiler katıldı. Yönetim Kurulu Üyelerimiz Süleyman Aykut, Cengiz Öz ve Mehmet Erdem Ural'ın katile başkanlığını yaptığı grup ilk gün Growtech Eurasia Antalya 2017 fuarını ziyaret ederek tarım alanında kullanılan son teknolojileri ve gelişmeleri gözlemleme fırsatı buldu. Katile organizasyonun 2.gününde ise Kumluca Ticaret ve Sanayi Odası(KUTSO) ev sahipliğinde Kumluca'da bulunan sera, paketleme ve fide tesislerini inceleme ziyaretleri gerçekleştirdiler. Katile burada KUTSO Meclis Başkan Yardımcısı Ömer Özaltın ile KUTSO Meclis Üyesi ve TOBB Delegeşi Fahri Özen tarafından Kumluca Kalekule'de karşılanarak kendilerine Kumluca ve seracılık hakkında bilgiler verildi. KUTSO Meclis Başkan Yardımcısı Ömer Özaltın ile KUTSO Meclis Üyesi ve TOBB Delegeşi Fahri Özen tarafından yapılan bilgilendirmenin ardından katile bölgenin önemli üreticilerinden olan Duran Fide şirketinin sahibi olan Ergün Duran'a ait modern sera tesisleri ile Duran Fide'ye ait tesislere ziyaret gerçekleştirilerek yetkililerden tesisler hakkında ve yetiştirme teknikleri konularında bilgi aldı.

Kafile daha sonra yine bölgenin en büyük sebze ve meyve paketleme tesislerinden olan Meyvacılar Grup firmasını ziyaret ihracat ve paketleme hakkında bilgi alışverişinde bulundular.

Ziyaret sonunda Turhal heyetini ağırlamaktan memnun olduklarını belirten KUTSO Meclis Üyesi Fahri Özen, “Bölgemiz ülkemizde örtü altı üretimin gelişmesi adına örnek alınabilecek en uygun yerdir. Gerek sera teknolojileri gerekse bilinçli üretim yapan çiftçileri ile ülkemizin yaş sebze ve meyve ihracatına önemli katkılarda bulunmaktayız. Turhal’ın coğrafi yapısı ve iklimi seracılığa uygun. Umarım buradan edindikleri bilgiler kendilerine faydalı olur” dedi.

Fuar ve inceleme gezisine kafile başkanı olarak katılan Yönetim Kurulu Sayman Üyemiz Mehmet Erdem Ural'da yaptığı açıklamada şunları söyledi:

“Turhal Ticaret ve Sanayi Odası Olarak üyelerimizin sektörlerinde meydana gelen değişiklikleri ve yenilikleri yerinde izleyebilmeleri için düzenlemiş olduğumuz fuar gezilerine 2017 Yılında da devam ediyoruz. Bu amaçla bu yıl 17.si düzenlenen Growtech Eurasia Antalya 2017 fuarına başta odamız üyeleri olmak üzere Tokat G.O.P Turhal Meslek Yüksek Okulu Öğretim Görevlileri, Gıda, Tarım ve Hayvancılık İlçe Müdürlüğü çalışanları ve bölgemiz çiftçileri katılım sağladık. Bu tür fuarlara katılmamızın amacı yeni teknolojik gelişmeleri Turhal’lı esnaflarımıza ve iş adamlarımıza göstermek bilgi, görgü

ve becerilerini arttırmak ve yapacakları yatırımlara bir nebze olsun katkıda bulunmak amacındayız. Fuar gezimizin ardından gerçekleştirmiş olduğumuz inceleme ziyaretlerinde gösterdikleri misafirperverlikleri ile bizlere bilgi ve tecrübelerini aktaran Kumluca Ticaret ve Sanayi Odası Meclis Başkan Yardımcısı Sayın Ömer Özaltın ile Meclis Üyesi ve TOBB Delegatesi Sayın Fahri Özen'e odamız ve kafilemiz adına teşekkür ediyorum. Faydalı bir Fuar ve inceleme gezisi gerçekleştirdiğimizi ümit ediyorum. İnşallah ilerleyen dönemlerde de değişik meslek kollarındaki üyelerimiz içinde bu tür gezi ve organizasyonları gerçekleştirmeye devam edeceğiz.” dedi. Kumluca dan ayrılan kafile son olarak Turhal'ın iklim yapısına benzerlik gösteren Elmalı ilçesindeki seraları da inceledikten sonra Turhal'a döndü.

ÜLKEMİZDE VE DÜNYADA SERACILIK SEKTÖRÜ

Ülkemizde kırsal kesimde nüfusun tutulmasının en önemli sorunların dan biri toprak sermaye büyüklüğüdür. Artan nüfus, gittikçe parçalanarak her geçen gün küçük alanlarda, daha fazla yararlanmayı gerektirmektedir.

1.1. Seranın Önemi ve Tanımı

Ülkemizde kırsal kesimde nüfusun tutulmasının en önemli sorunların dan biri toprak sermaye büyüklüğüdür. Artan nüfus, gittikçe parçalanarak her geçen gün küçük alanlarda, daha fazla yararlanmayı gerektirmektedir.

Sera, şu anda ülkemizde işsizliği azaltan, daha fazla ürün alınmasını sağlayan nüfusu kırsal kesimde tutarak çarpık şehirleşmeyi önleyen önlemlerin ilki olarak görülmektedir. Ayrıca taze sebze ve çiçek, tarlada ve bahçede yılın her mevsiminde yetiştirilemez. İnsan sağlığı yönünden sebzelerin her mevsimde taze olarak yenilmesi gerekmektedir. Sebzelerin insan sağlığı yönünde önemi, içinde bulunan vitaminler, hormonlar, bazlar, mineral ve biyokimyasal maddelerden dolayıdır. Sebzelerin çeşitli şekillerde saklanarak yetiştirme mevsiminin dışında tüketilmesi sorununa bir ölçüde çözüm olabilirse de, den dondurulan soğuk hava depolarında, konserve yapılan veya kurutulan sebzeler, tazesine göre birçok özelliğini kaybetmesine neden olmaktadır. Bunun yanında bazı sebzelerin bu şekilde saklanmasına olanakta yoktur. Sebze üretimindeki bu dar boğazı aşmak ve tüketiciye her zaman taze sebze suni bilmek için bazı özel yapılarda uygun çevre koşullarının sağlanmasına gereksinim vardır. Sebze ve çiçeklerin yetiştirme, gelişmeye büyümeleri için çevre koşullarının uygun olmadığı mevsimlerde, taze sebze ve çiçek yetiştiriciliği ancak bu bitkilerin en iyi şekilde gelişmesi için uygun koşulların yaratıldığı sera olarak tanımlanan özel tesisleri planlamak ve kurmakla sağlanabilir. Seralarda bitkilerin ekonomik olarak yetiştirilmesi ve en iyi şekilde gelişme: için uygun ısı, nem, hava ve ışık gibi etmenler, en az yatırım ve işgücü ile sağlanabilmelidir.

Sera kısaca "iklime bağlı kalmadan, bütün yıl boyunca ekonomik olarak sebzeciliğin ve çiçekçiliğin yapıldığı tesisler" olarak tanımlayabildiğimiz gibi, kapsamlı olarak da şöyle tanımlayabiliriz.

iklimle ilgili çevre koşullarına, tümüyle veya kısmen bağlı kalmadan gerektiğinde sıcaklık, ışık, nem ve hava gibi etmenler denetim altında tutularak bütün yıl boyunca çeşitli kültür bitkileriyle bunların tohum, fide ve fidanların üretmek, bitkileri korumak, sergilemek amacıyla cam, plastik v.b. ışık geçirebilen malzeme ile kaplanarak değişik şekillerde yapılan, yüksek sistemli bir örtüaltı yetiştiriciliği yapısıdır. Bu tür tesislerin bulunduğu işletmelere "sera işletmesi" denir.

Bunun yanında bitki yetiştirilebilmesi için çevre koşullarının olumsuz etkilerini kısmen ortadan kaldıran plastik malçlar, yüzey örtüler, yastıklar, alçak ve yüksek tüneller sera olarak nitelendirilemezler.

Serada sebze yetiştirmenin yararlarını şöyle sıralayabiliriz:

1. Yetiştirme devresi uzatılarak, yıl içinde yetiştirilen kültür bitkisi sayısının artması yanında, belirli alanlardan yararlanma olanakları da artar.
2. Pazara sürekli mal çıkarma olanağı vardır.
3. Birim alandan yüksek verim alma yanında, ürünün niteliği de yükseltilir.
4. Tarımsal işletmelerde görülen ve mevsimlik olan işgücü kullanımı, sera ile düzenli ve sürekli olarak değerlendirilebilir.
5. Seranın yapımı için gerekli olan çeşitli malların üretimi için yeni sanayi kollarının doğmasına neden olur.

1.2. Dünyada Seracılık

İtalya'da Romalılar devrinde güneye bakan kuytu yamaçlarda açılan çukurların üzerinin şeffaf malzemeye kapatılarak sebze yetiştirilmesinden başlayan, örtü altında bitki yetiştiriciliği, daha sonra Avrupa'da evlerin güneye bakan yönlerinin camla örtülmesiyle gelişmeyi sürdürmüştür.

16. ve 17. asırlarda yapılan, bu yapılar seracılığın ilk başlangıcı sayılabilir. 18. asırda bu yapılarda ışık miktarının az olduğu belirlenerek, yapı içine giren ışık miktarını arttırmak amacıyla pencere alanı fazlaştırılmış ve çatıdan başka yan duvarlarında cam yapılması sağlanmıştır.

Daha sonra ABD ve Avrupa'da sera yapımı, endüstri ile birlikte birinci dünya savaşından sonra hızlı bir şekilde gelişmeye başlamıştır.

Günümüzde uluslararası seracılığa bakacak olursak, seraların dünya üzerinde geniş bir yayılma alanı olduğunu görürüz. Bu geniş yayılma alanı üzerinde ekolojik etmenler ve sera teknolojisinin oldukça farklı olduğu görülmektedir.

Bu nedenle, sera yetiştiriciliği yapılan ülkeleri farklı enlem dereceleri ve farklı sera teknolojileri göz önüne alınarak şöyle sınıflandırmamız mümkündür.

1. Serin iklim kuşağındaki ülkeler,
2. Ilıman iklim kuşağındaki ülkeler,
3. İki iklimin egemen olduğu ülkeler,

1.2.1. Serin İklim Kuşağındaki Ülkeler

Bu kuşakta yer alan başlıca Avrupa ülkelerinden Hollanda, İngiltere, Danimarka, Almanya, Romanya, Bulgaristan ve Rusya. Hollanda bu ülkeler içinde 10.000 ha cam sera alanı ve üretim tekniği yönünden en başta gelen ülkedir.

Bu ülkelerin seracılık yönünden ortak özellikleri şöyledir.

1. Sera yapı elemanları profil çelik, alüminyum veya başka alaşımlardan, örtü malzemeleri ise camdır.
2. Sera yapımı ve ısıtma sistemlerinin kurulması yüksek bir yatırım gerektirmektedir.
3. iklim etmenleri, sera içi ısıtmasının uzun süre yapılmasını gerekli kılmaktadır.
4. Bu seralarda en uygun ısıtma, aydınlatma, havalandırma yapılmakta ve diğer kültürel işlemlerde eksiksiz yerine getirilmektedir.

Serin iklim kuşağındaki ülkelerin seracılık işletmeleri, ılıman iklim kuşağındaki seracılık işletmelerine göre şu zorlukları vardır.

1. Üretim masraflarının yüksek olması,
2. Enerji giderinin fazla olması,
3. Ürün çeşidinin arttırılmasıdır.

1.2.2. Ilıman İklim Kuşağındaki Ülkeler

Bu kuşakta yer alan ülkelerin elverişli ekolojik koşulları, seracılığın kârlı olarak yapılmasına olanak sağlamaktadır. Ortalama sıcaklıkların özellikle kış aylarında yüksek olması, seralarda en büyük girdi olan ısıtma masraflarını azaltması nedeniyle, bu ülkelerde sera alanları hızla artmaktadır. Bu iklim kuşağında Akdeniz'e kıyısı bulunan ülkelerde bulunmaktadır, ıspanya, Türkiye, İtalya, Yunanistan, İsrail gibi ülkeler bu kuşakta yer almakta ve bunlar" içinde ülkemizin sera kurmaya uygun çok büyük bir potansiyeli vardır.

Bu kuşaktaki ülkelerin seracılık yönünden ortak özellikleri şunlardır.

1. Seracılık ilkbahar ve sonbahar turfandacılığı olarak iki ürün biçiminde yapılabilmektedir.
2. Seralar düşük yatırım masraflarıyla kurulabilmektedir.
3. Seracılıkta en büyük işletme gideri olan ısıtma, en düşük düzeyde tutulabilmektedir.
4. Yatırım ve işletme giderlerinin az olmasına karşın seralardaki üretim teknolojileri düşük düzeydedir. Bu nedenlerle, seralardan elde edilen ürünlerin verim ve kalitesi daha düşüktür.

1.2.3. İki İklimin Egemen Olduğu Ülkeler

Bu ülkelerde ortak olan özellik cam ve plastik seraların bir arada oluşudur. Akdeniz ülkelerinde seralarda bu özellikte olmasına karşılık, bu ülkelerin içinde ABD ve Japonya'da plastik seralarda da yüksek teknoloji uygulanmaktadır.

Bütün dünyada sera ısıtılmasında gerekli olan büyük masraflar nedeniyle sera işletmeciliği soğuk bölgelerden ılıman bölgelere doğru, kış aylarında mevsimin uygun olduğu ve ısıtma masrafının düşük olduğu yörelere doğru kaymaktadır. Bu nedenle, sera işletmeciliği için 30-40 enlem dereceleri arasındaki ülkeler daha elverişli duruma gelmektedir. Çünkü 30. enlem derecesinin altına inildiğinde fazla sıcaktan seralarda soğutma, 40. enlem derecesinin üzerine çıkıldığında ısıtma masrafları yükselmektedir.

1.3. Ülkemizde Seracılık

Ülkemizde sera sebzeciliği başlangıcı son 30 35 yıl kadar öncesine dayanır. Sera işletmelerinin kurulması iklim yönünden en uygun olan Antalya ve Mersin illerinde başlamıştır. Aslında serada bitki yetiştiriciliği ülkemizin her tarafında yapılırsa da, bitkiler için uygun çevre koşullarının sağlanmasında, ekonomi, taşıma ve pazarlama gibi etkenler sera işletmeciliğini kısıtlar veya geliştirir. Bu arada düşünülmesi gereken diğer bir noktada serada bitki yetiştirilmesine daha az uygun olan fakat büyük tüketim merkezlerine yakın olan yerlerde, seranın ısıtılması için harcama artarken, taşıma masraflarının da azalması sera yapımında etkili rol oynayabilir. Bu alanlar, güneş enerjisinden yararlanarak ısıtma giderlerinin azaltılması gibi teknik önlemler yanında, doğada bulunan sıcak su, kaynar su ve buhar gibi jeotermal kaynakların da aynı amaca uygun olarak kullanılması ile ülkemiz sera işletmelerinin alanlarının büyümesinde önemli katkısı olabilecektir.

Sera işletmeciliğini kısıtlayıcı en büyük etmen, sera içinde bitki gelişmesi için en uygun sıcaklığı sağlamada kullanılan yakıt ile ısıtma sistemi bakım giderleridir. Bu nedenle ülkemizde sera işletmeciliği kurulabilecek bölgeler Akdeniz, Ege, Marmara, Karadeniz Bölgeleri ile uygun mikro iklimi olan yörelerdir.

Ülkemiz diğer Akdeniz ülkelerine göre daha büyük bir seracılık potansiyeline sahiptir. Bunun nedeni, ıspanya ve Fransa kıyıları altyapısı çok iyi olan bir turizm alanı olması ve bu tesislerden sera kurulacak alanın pek kısıtlı kalmasıdır. İtalya ve Yunanistan'da ise kıyılar oldukça engebeli ve dağlık olması nedeniyle, sera işletmeciliği için alanın çok az olmasıdır. Afrika kıyılarındaki Fas, Cezayir, Tunus, Libya gibi ülkelerde ise, uzun süreli yetiştiricilik için kışın ısıtma yanında sıcak mevsimlerde, soğutma da gerekmektedir.

Ülkemiz seracılığı Marmara, Ege ve Akdeniz kıyı şeridinde dağılma ve gelişme göstermektedir. Bu dağılım içerisinde yer yer yoğun üretim alanları doğmuştur. En kuzeyde Yalova çevresindeki mikro klimada görülen seracılık, batıda İzmir ve Muğla çevresinde, güneyde Antalya ve Mersin dolaylarında

yoğunlaşmakta ve Hatay ilinin Samandağ ilçesine kadar varmaktadır. Ülkemizdeki sera alanlarının son yıllardaki dağılımına rakamsal olarak bakacak olursak, Türkiye'de sera alanlarının yaklaşık %65'i Antalya'da % 21'i. Mersinde. % 7'si Muğla'da, % 2, İzmir' de ve % 1'i İstanbul' da bulunmaktadır.

Bu dağılımda göstermektedir ki, Türkiye'de seracılık kış aylarının en sıcak geçtiği Akdeniz yöresinde toplanmıştır (Çizelge 1.1).

Ülkemizde seracılığın bölgelerimize göre belirgin özelliklerini şöyle özetleyebiliriz.

Seracılığın yoğun olarak yapıldığı en kuzeydeki yöre Yalova'dır. Mikro klima özelliği gösteren ekolojik yapısı ve İstanbul gibi büyük bir tüketim merkezine yakın olması önemini korumaktadır. Son yıllarda bu yöredeki sera, işletmelerinin özelliği kesme ve saksı çiçeği yetiştiricilik tekniğinin uygulanmasıdır.

İzmir'de seraların büyük bölümü Balçova, Narlıdere ovasında bulunmaktadır. Yörenin mikro klima özelliğindeki ekolojik uygunluğu, zengin jeotermal kaynakların toprağın kolay ısınmasına etkisi, İzmir gibi büyük bir pazara yakınlığı bölgede seracılığın gelişmesindeki önemli etmenlerdir. Seralarda en çok hıyar yetiştirilmekte ve daha sonra ilkbaharda semizotu, sonbaharda marul gelmektedir. Son zamanlarda süs bitkileri yetiştiriciliği de artmaya başlamıştır.

Seraların bulunduğu alanların yoğun yerleşim merkezleri olması nedeniyle, İzmir dolayında seracılık alanı yönünden doyum noktasında bulunmakta ve bu alanların fazla artması şimdilik beklenmemektedir.

Sera alanlarının son zamanlarda hızla arttığı il olan Muğla'da seralar, Fethiye ilçesinde yayılmaktadır. Seracılık bu ilçede yeni olduğundan, seralarda tek ürün olarak domates yetiştirilmektedir. Ekolojik koşulların uygun olması ve sera kurulacak alanların bulunması, seracılık yönünden bu ilimizin büyük bir potansiyelinin olduğunu göstermektedir.

Antalya yöresinde ise sera tarımı Kaş, Gazipaşa ilçeleri arasındaki kıyı şeridinde yoğun olarak yapılmaktadır. Yöre sera alanlarının fazlalığı ve sera üretim tekniği yönünden ülkemizde en iyi durumdadır. Bölgede sera sebze üretiminde ana ürünler domates, biber, hıyar ve patlıcan'dır. Son yıllarda süs bitkilerinin yetiştirilmesine de başlanmıştır. Bölgede sonbahar ve ilkbahar yetiştiriciliği yapılan bazı mikro klima yörelerinde ısıtma masrafı tümüyle ortadan kalkmaktadır.

Çizelge 1.1. Türkiye'de seraların dağılımı.

İller	Alan(da)	%	Cam(da)	PE(da)
Antalya	51.194	60.0	13.176	38.018
Mersin	19.939	23.4	1.068	18.871
İzmir	2.120	2.5	293	1.827
İstanbul	782	0.9	117	665
Muğla	9.642	11.3	1.050	8.592
Diğerleri	1.654	1.9	126	1.528
Toplam	85.331	100.00	15.830	69.501

Mersin ilindeki seralar Mersin'den başlayıp batıya doğru kıyı şeridindedir. Mersin ili seralarındaki sebze üretiminde domates, biber ve hıyar yer almaktadır. Bölgenin ekolojik koşullarının uygun olmasına karşılık, üretim tekniğinin iyi olmaması nedeniyle, niteliği düşük ürünler elde edilmektedir.

Türkiye seracılığında son beş yıldaki gelişmeler incelendiğinde, Türkiye'de seracılığın yıllık ortalama artış hızı % 15 dolayındadır. Bu artış hızı bir çok ülkeden daha fazladır.

Ülkemiz seralarının işletme yapısı aile işletmeleri şeklinde ve ortalama büyüklükleri 400-1500 m² arasında değişen küçük işletmeler şeklindedir.

Ülkemizde ve diğer ülkelerde bazı durumlarda sera işletmeciliği veya sera yetiştiriciliği ile "Örtüaltı yetiştiriciliği" aynı anlamda kullanılmaktadır.

Örtüaltı yetiştiriciliği oldukça geniş kapsamlı ve çevre koşullarının olumsuz etkisini kısmen veya tamamen ortadan kaldırarak bitkisel üretim yapmaya yarayan alçak veya yüksek sistemler olarak tanımlanabilir. Örtüaltı yetiştiriciliğini dört ayrı sınıfta inceleyebiliriz.

1. Yüzeysel Örtüler: Örtüaltı yetiştiriciliğinde malçlama, yüzeysel örtüler, yastıklar şeklinde yapılan ve kısa veya uzun süre bitkilerin üzerini kapatan, ayrıca tüm tarımsal işlemlerin dışardan yapıldığı sistemlerdir.
2. Alçak tüneller: Yerden yüksekliği 1 m' ye kadar olan bu örtüler, havalar ısınınca ve bitkiler belirli bir yüksekliğe ulaşınca kaldırılır. Tarımsal işlemlerin hepsi örtü dışından yapılır.
3. Yüksek tüneller: Örtüaltı yetiştiriciliğinde insanın içerisine rahatça girebileceği, tarımsal mekanizasyona olanak sağlayan, ancak ısıtma, havalandırma sistemleri genellikle olmayan, dar ve yarım daire kesitli yapılardır. Bu örtü tiplerinin hepsi plastik örtülerdir.
4. Seralar: Tüm iklim elemanlarının denetimine olanak sağlayabilecek örtülü yapılardır.